

89. Torstaina 12 päivänä kesäkuuta 1997

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välisestä assosiaatiosta tehdyn Euro-Välimeri-sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 2978

Hallituksen esitys 31/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 10/1997 vp

2) Hallituksen esitys laiksi verohallintolain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 51/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi tieliikenteen tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta 2981

Hallituksen esitys 44/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 5/1997 vp

Ainoa käsittely

4) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1995 2982

Kertomus 9/1996 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Lähetekeskustelu

5) Lakialoite laiksi työmarkkinatuesta annetun lain 22 a §:n muuttamisesta 2991

Lakialoite 69/1997 vp (Mikko Kuoppa / va-r ym.)

Mietintöjen pöydällepano

6) Hallituksen esitys laiksi ammattitukintolain 3 ja 4 §:n muuttamisesta 2992

Hallituksen esitys 53/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Törnqvist.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Aaltonen, Aho, Alho, Andersson J., Aula, Backman, Brax, Dromberg, Filatov, Haatainen, Heino, Huotari, Hurskainen, Häkämies, Jansson, Juhantalo, Järvilahti, Jäätteenmäki, Kalli, Kanerva I., Kantalainen, Karjula, Kiviniemi, Koskinen Jari, Koskinen M., Krohn, Kuisma, Kurola, Lehtosaari, Lindén, Markkula M., Niinistö, Ojala R., Olin, Penttilä, Pohjola T., Pykäläinen, Rantanen, Rauramo, Siimes, Skinnari, Suhola, Taina, Tiilikainen, Veteläinen, Vihriälä ja Virtanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Järvilahti, Andersson J., Lindén, Aula ja Lehtosaari.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Alho, Backman, Heinonen, Niinistö ja Taina sekä yksityisasioiden takia edustajat Aaltonen, Aho, Aula, Dromberg, Hurskainen, Juhantalo, Jäätteenmäki, I. Kanerva, Kantalainen, M. Koskinen, Kuisma, Lehtosaari, R. Ojala, Penttilä, T. Pohjola ja Suhola sekä

tästä ja huomista päivästä virkatehtävien takia ed. Jansson sekä yksityisasioiden takia edustajat Kalli, Vihriälä ja Virtanen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Marokon kuningaskunnan välisestä assosiaatiosta tehdyn Euro-Välimeri-sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 31/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 10/1997 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi verohallintolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 51/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksellä lääninveroviraston nimi muutetaan verovirastoksi. Muutos johtuu lääninhallinnon uudistusesityksestä, joka syyskuussa astuu voimaan. Samassa yhteydessä, kun nimimuutos tapahtuu, myös vanhojen lääninverovirastojen toimialue tarkistetaan pääsääntöisesti niin, että yksi verovirasto, nyt uutta nimitystä käyttäen, muodostuu joko yhdestä tai useammasta maakunnasta.

Arvoisa puhemies! Asian valmistelun yhteydessä on ollut epäselvyyttä ja epätietoisuutta siitä, luodaanko tällä ratkaisulla nyt edellytykset sille, että myös verohallintoon voidaan perustaa näitä suuralueita, jotka ovat uuden läänijaon kokoisia ja näköisiä tai jollakin muulla tavalla huomattavasti suurempia kuin nykyiset alueet. Tämän epäselvyyden hälventämiseksi ja, sanoisiko, rauhan hallintoon varmistamiseksi ja turvaamiseksi on paikallaan, että eduskunta tässä yhteydessä lausuisi selvän käsityksen siitä, että tällaista ei ole tässä tarkoitettu.

Tästä syystä, arvoisa puhemies, ehdotan, että eduskunta voisi lausua tämän asian yhteydessä perusteluissa seuraavaa: "Eduskunta katsoo, että verohallintolain muutos ei johda eikä saa jatkossakaan johtaa verohallinnon aluejakojen suurentamiseen." Tämä on yhden sanan tarkistuksella keskustan vastalauseessa sanotun mukainen.

Ed. Aittomäki: Rouva puhemies! Kun ed. Pekkarinen esitti lievän epäilyksen siitä, onko tarkoitus verohallintoalueita kasvattaa, niin tämä on itsestäänselvä asia, koska nykyisessä sosialidemokraattisessa politiikassa kaikilla alueilla sama suuntaus on menossa. Me tiedämme tämän jo lääninoikeuksien suhteen. Vaikka ne aikanaan muuttuvatkin hallinto-oikeuksiksi, niin vastoin aikaisempia väittämiä Suomeen tulee tulevaisuudessa viisi hallinto-oikeutta. Eräis-

sä keskusteluissa on myös esiintynyt selvästi se suuntaus, että Suomessa siirryttäisiin kahteen tai kolmeen hovioikeuspiiriin.

Tämä kaikki on tulosta siitä sosialidemokraattisesta politiikasta, jossa kaikki suuri on kaunista ja mahtavaa. Eli tämä epäily on varsin perusteltu, ja tällaisen suojaponnen hyväksyminen olisi hyvin tärkeätä, koska nimenomaan verohallinnossa, enemmän kuin missään muissa mainitsemissani toimintapiireissä, tällaisten suuralueiden muodostaminen on käytännön toiminnan ja ihmisten palvelujen kannalta hyvin hankalaa.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Eduskunnassa suurlääniasiaa käsiteltäessä lausuttiin jo huoli siitä, että se ratkaisu osaltaan on vaikuttamassa muunkin hallinnon kokoamiseen suuralueille. Tähän liittyen minusta ed. Pekkarisen äsken toteama ponsilausuma on välttämätön, että edes tältä osin pidettäisiin palveluja lähempänä kansalaisia, lähempänä niitä alueita ja ihmisiä, joita asiat koskevat. Silloin todettiin, että hyvin tärkeää ratkaisuja tehtäessä on alueellinen tuntemus ja toisaalta palvelujen saavutettavuus. Tästä syystä verohallinto on yksi sellainen toiminto, joka tulisi pitää lähellä kansalaisia.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen perustelu ja henki ja itse asiassa sanamuotokin on sellainen, että pyritään verohallinnon aluerajojen suurentamiseen. Kun meillä on takana verohallinnon uudistus virkamiesverotuksen suuntaan ja myös aluejakojen suurentaminen, jatkossa tämän periaatteen noudattaminen ei enää ole paikallaan. Ei verohallinnossa voida mennä suuraluejakoon, niin kuin lääninhallinnossa menttiin.

Lakiesityshän on paljolti tekninen, ja konserniverotoimiston perustaminen on paikallaan, mutta mielestäni eduskunnan on todella selvästi ilmaistava oma tahtonsa sen asian suhteen, ettei mennä jättimäisiin verohallintoalueisiin.

Siksi kannatan ed. Pekkarisen tekemää ehdotusta.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Mielestäni keskustan lausumaehdotus ei ole perusteltu, siitä syystä että on luonnollista, että verohallinnon toimintaakin täytyy pyrkiä tehostamaan. Tässä yhteydessä ei ollut mahdollisuutta mennä siihen, että lääninverovirastojen toimialaa olisi laajennettu niin paljon, että ne olisivat vastanneet uusia suurläänejä eli viittä läänää. Mutta on toki tar-

koituksenmukaista, että pyritään aikaa myöten siihen, että yksiköt olisivat lukumäärältään vähäisempiä ja toimintaa voitaisiin tätä kautta tehostaa. Mitä vähemmän byrokratiaa meillä on, sitä vähemmän kustannuksia se aiheuttaa, ja aina sen parempi.

Valiokunnan mietinnössä on kiinnitetty kahteen seikkaan huomiota.

Toinen on "lääninverojohtajan" virkanimike. Siihen oli ehdotettu "ylijohtajaa" tai "verojohtajaa". Katsoimme kuitenkin valiokunnassa, että olisi tarkoituksenmukaista käyttää jotakin sellaista nimeä, joka erottuu muista. Nimittäin verotoimistossa veropiirissä olevan yksikön johtaja on verojohtaja, ja se, että läänitasolla ja yksikkötasolla olisi sama nimike, ei ole tarkoituksenmukaista. Tästä syystä valiokunta katsoo, että pitäisi käyttää alueverojohtajaa nimekkeenä ja kun asetus aikanaan asiasta annetaan, näin toimittaisiin.

Toinen keskeinen kysymys koskee oikeusturvakysymyksiä ja erityisesti oikaisulautakuntaa ja oikaisulautakunnan asemaa. Tältä osin täytyy todeta, että esiintyi jossain määrin epäilyjä siitä, missä määrin oikaisulautakunta on itsenäinen elin varsinkin siitä syystä, kun verojohtaja on sen puheenjohtaja. Tältä osin kuitenkin täytyy todeta, että Heikki Niskakankaan työryhmä, joka tutkii oikeusturvakysymyksiä, tekee selvitystyötä ja tulee kesäkuun loppuun mennessä tekemään ehdotuksensa myös oikaisulautakuntien työn tehostamisesta ja parantamisesta. Tältä osin on tarkoituksenmukaista, että odotamme tuon toimikunnan työn tuloksia. Kuitenkin valiokunnan kannanotossa lähdetään siitä, että konserniverokeskukselle, joka on tarkoitus muodostaa ensi vuoden alusta, tulisi oma oikaisulautakunta, koska se olisi varmasti kaikkein merkittävin oikaisulautakunnista koko maassa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Oli tietyllä tavalla hyvä, että ed. Sasi käytti puheenvuoronsa, koska hänhän tässä sen pelkomme aiheelliseksi täysin todisti sanomalla, että tässä yhteydessä ei voitu päästä pitemmälle rationoinnissa ja että on välttämätöntä, että jatkossa päästään tähän suuntaan. Juuri tästä syystä me haluamme, että tämä lausuma hyväksyttäisiin. Tällaisten suuralueitten perustamiseen verohallintoon, jossa itse asiassa verotoimistot ovat jo tällä hetkellä yhtä verovirastoa, niin kuin tiedämme muutama aika sitten tehdyn ratkaisun jälkeen, tällaiseen rationointiin, joka ei mielestäni ole mi-

tään rationointia, ei pidä mennä, ja tästä syystä olisi toivottavaa, että eduskunta sanoo selvästi tahtonsa.

Kaikilla niillä edustajilla, jotka maakunnissa kulkiessaan todistavat siellä, kun asiasta tulee puhe, että ei pidä mennä suuralueisiin, on nyt selvä tilaisuus ja paikka sanoa selvä tahdonilmaus, haluavatko he vai eivätkö halua kohti suuralueita mennä. (Ed. Zyskowicz: Kepu haluaa lisää verottajia maahan!)

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on tietenkin välttämätön lääniuudistuksen takia. Se on siinä mielessä lähinnä tekninen.

Mutta mitä ed. Pekkarinen sanoi suunnasta, on aivan näin kuin hän esitti. Hallituksen perusteluissa viitataan siihen, että siirrytään suurempiin yksikköihin. Kyllä minun mielestäni eduskunnan pitää sanoa mielipiteensä siitä, haluako tämä eduskunta, että tulevaisuudessa siirrytään yhä suurempiin yksikköihin, vai haluammeko me mahdollisesti jopa siirtyä pienempiin.

Mitä ed. Sasi sanoi byrokratiasta, byrokratia ei välttämättä ole suurempi pienessä yksikössä kuin suuressa. Päinvastoin, löytyy paljon pieniä yksiköitä, missä tehokkuus on selvästi parempi kuin suuressa yksikössä. Eli byrokratialla tätä ei voida kyllä perustella.

Kannatan lämpimästi ed. Pekkarisen esitystä suunnannäyttäjänä.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Jo valio-kuntakäsittelyn yhteydessä todettiin, että nyt tehtävä lakimuutos on yksinomaan tekninen.

Kun suurlääneihin mentiin, jo silloin esitettiin tällainen pelko, että tämän jälkeen myös kaikkien muitten piirihallintoverirastojen alasajo alkaa. Me kuulumme myös asiantuntijoita, ja siellä vakuutettiin, että välttämättä näin ei käy, puhuttiin 8—10 veropiiristä tulevaisuudessa. Jo nyt ovat eri lääninverovirastot hyvinkin kiinteässä yhteistyössä toistensa kanssa eli asioita jaetaan yli lääninrajojen. Viittaaan muun muassa Keski-Suomen läänin ja Hämeen läänin verovirastojen yhteistyöhön.

Arvoisa puhemies! Katson, että yhteistyötä tältä kannalta on mielekästä jatkaa, mutta mikäli palvelut viedään myös verohallinnon alalla jonkin muualle kuin sinne, missä ihmiset asuvat, kehitys on huonoon suuntaan menevää.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta sen, että mielestäni lääninveroviras-

tojen lukumäärällä sinänsä ei ole mikään ratkaisevaa ja olennaista merkitystä. Onko niitä kuusi, onko niitä kahdeksan, vai kymmenen, tältä osin ei ole linjausta vielä tehty, mutta tässä se haarukka suurin piirtein tulee olemaan, kun pyritään tarkoituksenmukaista lääninverovirastojen lukumäärää arvioimaan.

Mikä on olennaista on se, että montako palveluomistoa verohallinnolla on, koska eivät ihmiset asioi lääninveroviraston keskuspaikassa, vaan verotoimistojen asiointipisteissä. Kun pidämme huolta siitä, että tärkeimmillä paikkakunnilla on tällainen asiointipiste, niin uskon, että ihmiset saavat riittävät palvelut myös verohallinnolta.

Haluan korostaa sitä, että verohallinnon toimintaa muutenkin on viime vuosina hyvin voimakkaasti kehitetty, ja tältä osin puhelinpalveluita voi erittäin tehokkaasti saada, ettei välttämättä ole aina mentävä verotoimistoon. Myös erittäin suuri edistysaskel on ollut se, mitä olemme pitkään ajaneet, että on päästy veroehdotukseen, jolloin verottaja itse etukäteen täyttää veroilmoituksen, lähettää kansalaisille ja kansalaiset vain tarkastavat, että se on oikein, ja palauttavat. Eli verohallinnossa kaiken kaikkiaan pitää mennä mahdollisimman yksinkertaistettuihin ja pelkistettyihin menettelyihin, jotta suoranainen palvelun tarve on vähennettävissä ja kansalaisten toiminnot voidaan mahdollisimman yksinkertaisella tavalla hoitaa.

Ed. K e m p p a i n e n : Rouva puhemies! Kyllä nyt pitäisi ed. Sasin ja ed. Zyskowiczin puheenvuorojen perusteella ed. Karpion ja muiden herätä tässä asiassa ja huomata, mistä nyt todella on kysymys, koska ei tämä mikään tekninen lakiesitys tältä osin ole. Ei tässä sitä linjaa vedetä. Selvä tarkoitushan kokoomuksen vallankäyttäjillä näkyy olevan, että palveluverkostoa tältä osin heikennetään, vaikka ed. Sasi yrittää puheenvuorollaan toisin sanoa.

Asiaton sen sijaan oli ed. Zyskowiczin välihuuto, että sillä olisi jotakin tekemistä verotuksen kiristämisen kanssa, jos verotoimistot ovat lähellä ihmisiä ja palvelevat ja ovat helposti saavutettavissa. Kyllä kai tämä on lähinnä lainkuullaisuutta ja verotuksen oikeellisuutta ja hyvää verohallinnon pr:ää silloin, kun palvelut ovat lähellä.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Olisin minäkin ystävällisesti ed. Karpion, ja hänhän onkin tuolla perällä näköjään, huo-

mauttanut siitä, että te olette ajatuksissanne aivan oikeassa. Mutta aivan kuten ed. Kemppainen jo ennätti sanoa, olisi tavattoman hyvä, että te nyt huomioisitte sen, mitä ed. Kimmo Sasi sanoi siitä, mihin tämä johtaa tai mihin tämän tulisi johtaa. Hän on teidän ryhmäpuheenjohtajanne, eli teidän ryhmänne puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja ovat näyttäneet tässä suuntaa. Minä luotan, ed. Karpio, teihin, että teidän voimanne riittää vääntöön kokoomuksen sisällä, mutta minä pahoin pelkään, että nämä herrat, ed. Sasi ja ed. Zyskowitz, ovat aika voimakkaita hekin painamaan tässä asiassa tiettyä suuntaa.

Kun nyt ed. Sasi on selvän tahdonilmauksen tästä suunnasta kertonut, niin pelko on suuri, että kokoomus todella vie kohti suuralueita. Ed. Kimmo Sasi määritteli, että lukumäärä voisi olla 6–10 jnp. Siinä se suunta on. Sitä me emme yksinkertaisesti pidä hyvänä. Siinä ed. Kimmo Sasi on oikeassa, että palvelutoimistojen tarjonta ja hajautus on tärkeää tässä asiassa. Mutta jos alueellisia toimistoja on esimerkiksi kuusi, on aivan selvää, että se johtaa myös paikallistoimistojen tai paikallisyksiköitten saneerautumiseen. Sehän on aivan selvää. Eikä siinäkään ole mitään erityistä perustetta eikä järkeä. Näistä kaikista syistä minä toivon, että ed. Karpio todella äänestää huomenna ihan meidän vastalauseemme mukaan.

Ed. Zyskowitz: Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin minäkin käyttää tässä puheenvuoron, kun ed. Pekkarinen on jo toinen puhuja, joka viittasi käyttämäni puheenvuoroon, jota en ole vielä käyttänyt. Mutta en kuitenkaan olisi tähän ihan ajankohtaiseen kiistaan ottanut tässä puheenvuorossa enempää kantaa, vaan olisin, kun niin harvoin tulee verottajaa kiitettävä, kiittänyt tässä verohallintoa siitä, että verohallinnon palvelu on huomattavasti parantunut. Olen saanut hyvin paljon myönteistä palautetta siitä, että palvelu on todellakin verohallinnossa parantunut. Esimerkiksi veroilmoitusta jättäessään käytännössä aikaisemmin joutui jonottamaan Helsingin verovirastoonkin. Ensimmäinen piti jonottaa parkkipaikkaa ja sitten jonottaa sinne jonnekin, jos oli viime hetkellä liikkeellä. Nyt on kuulemma niin, että kun ajaa autolla sinne päin vain, niin siellä verovirkailijat auton ikkunasta ottavat viime tinkaen toimitettuja veroilmoituksia. Tällaista luovaa palvelun kehittämistä toivoisi kovasti muillakin hallinnonaloilla.

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Kun huomioi, minkä kannan viime viikonloppuna kokoomuksen puoluekokous oli ottanut lääninhallinnon uudistukseen, josta itse asiassa olen kyllä samaa mieltä, mutta kun se yhdistetään tähän asiaan, (Ed. Zyskowitz: Se on samanlainen asia!) — ei ole, kun se yhdistetään tähän asiaan — niin kyllähän se tarkoittaa sitä, että verohallinnon väliporras puretaan kokonaan. Kun te puhutte veropiireistä lukumäärällä viisi tai jotakin sinne päin ja kun katsotaan, miten epälooginen tämä suurläänialuejako nyt on, niin ei sillä tiheydellä synny minkäänlaista palvelevaa verohallinnon väliporrasta. Se tarkoittaisi silloin asteittain yhteen pisteeseen siirtymistä niin kuin lääninhallinnossakin.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kun kokoomuksen puoluekokous otti kantaa läänin uudistukseen, niin kerrankin minä olen kyllä sen esityksen takana, mikä Rovaniemellä päätettiin. Varmasti ennen pitkää kymmenen vuoden sisään tuleekin tapahtumaan niin kuin me tässä nyt ajattelemme.

Nyt tähän verohallinnon uudistukseen, missä ed. Pekkarinen kantoi jo huolta, kuinka tulen huomenna äänestyskäyttäytymisessä menettelemään, ja varmasti tulen aivan itsenäisesti tässä asiassa tekemään oman päätökseni. Painotin vain nimenomaan sitä, että palvelutaso verohallinnossa ei ole hyvä, jos mennään muutamaa isoon veropiiriin ja sitä kautta viedään palveluja ihmisistä, kansalaisista kauemmas kuin ne tällä hetkellä ovat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

3) Hallituksen esitys laiksi tieliikenteen tietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 44/1997 vp

Liikennevaliokunnan mietintö 5/1997 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1995

Ainoa käsittely

Kertomus 9/1996 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. I t ä l ä : Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on antanut mietinnön eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksesta vuodelta 95. Mietinnössä käsitellään kertomuksen jaksoa perus- ja ihmisoikeuksista sekä telekuuntelun, televälvönän ja teknisen kuuntelun käytöstä.

Perusoikeusuudistus tuli voimaan vuoden 85 elokuun alusta. Perustuslakivaliokunta piti tuota uudistusta käsitellessään tärkeänä, että oikeusasiamiehen vuosittaiseen kertomukseen sisällytetään oma jakso perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Tällainen jakso onkin nyt ensimmäisen kerran otettu oikeusasiamiehen kertomukseen. Perustuslakivaliokunta ei ole kertomusta käsitellessään erikseen arvioinut oikeusasiamiehen yksittäisiä ratkaisuja ja kannanottoja. Perustuslakivaliokunta pitää tarpeellisena, että kertomukseen vastaisuudessa sisällytetään vastaavanlainen jakso. Valiokunta puoltaa kuitenkin, että perusoikeus- ja ihmisoikeuskyskennän omaavat asiat keskitetään nykyistä kattavammin kertomuksen kyseiseen jaksoon. Lisäksi valiokunta toivoo oikeusasiamiehen esittävän toimintakertomuksessaan yleisarvion kulloisenkin kertomusvuoden aikana esillä olleista perusoikeusongelmista.

Pakkokeinolakiin lisättiin vuonna 1995 uusi 5 a luku. Uusien säännösten mukaan sisäasiainministeriön on annettava vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomus telekuuntelun ja -välvönän sekä teknisen kuuntelun käytöstä. Ministeriön on annettava samanlainen kertomus myös poliisilakiin perustuvasta teknisestä kuuntelusta. Tällainen jälkikäteen valvontajärjestelmä pohjautuu perustuslakivaliokunnan kannanottoon vuodelta 1994.

Oikeusasiamiehen kertomuksessa on jakso kyseisten pakkokeinojen käytöstä vuonna 1995. Valiokunta pitää tällaista erillistä jaksoa perusteltuna. Oikeusasiamiehen kertomuksen tiedot perustuvat sisäasiainministeriön suppean, lähinnä tilastotietoja sisältävään kertomukseen. Ministeriön kertomuksessa on se puute, että siinä ei eritellä pakkokeinojen jakautumista eri rikosten välillä. Tiedoista ei myöskään selviä, miten tuomioistuimet ovat suhtautuneet lupahakemukseen. Tiedot siitä, milloin lupia on myönnetty ja milloin niitä on evätty, olisivat oleellisia toimivan jälkivalvonnan kannalta.

Pakkokeinojen tuloksellisuudesta esitetään pelkästään tutkinnanjohtajien arvioihin perustuva tieto. Avoimeksi jää myös se keskeinen perusoikeuskysymys, kuinka toimenpiteen kohdetta on jälkikäteen informoitu häneen kohdistetusta ja hänen yksityisyyteensä kajoavasta pakkokeinosta. Perustuslakivaliokunnan mielestä sisäasiainministeriön tietoja oikeusasiamiehelle on kehitettävä näiltä osin.

Ed. Järvelä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Pidän erinomaisena asiana sitä, että tässä kertomuksessa, josta mietintö on tullut perustuslakivaliokunnasta, oikeusasiamies nimenomaan on ottanut mukaan perus- ja ihmisoikeusasioita koskevat asiat. Myös sitä seikkaa pidän hyvänä, että perustuslakivaliokunta toivoo jatkossakin arviointia ja tulevaisuuden näkymiä tämän oikeusalan lohkolta.

Lakivaliokunta sai täysistunnossa viime päivinä läpi laajan rikosprosessioikeuden uudistuksen. Sen käsittelyn yhteydessä oli asiantuntijana muun muassa eduskunnan oikeusasiamies ja hän kiinnitti erityistä huomiota siihen, että aiheettomasti syytetyn korvaus menee läheltä ihmis- ja perusoikeuksia, samoin syytetyn julkinen puolustaminen, jos halutaan niin kutsuttua rehtiä oikeudenkäyntiä, ja piti toivottavana, että nämä olisivat tulleet siihen lakiin. Ne eivät tulleet, mutta tehdyn hallitusryhmien välisen kompromissin perusteella tuli kuitenkin ponsi, jossa edellytetään, että nämä säännökset tulevat asianomaiseen lakiin siten, että ne ovat voimassa vuoden 1999 alusta.

Toivon, että eduskunnan oikeusasiamies, tai tiedän sen toivomattakin, mutta toivon silti, että hän nimenomaan valvoisi tämän ponnin toteut-

tamista, koska hänen valvontansa alaisena on myös valtioneuvosto sille kuuluvissa tehtävissä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä telekuuntelua, televalvontaa ja teknistä kuuntelua koskeva osa eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa ja myös perustuslakivaliokunnan mietinnössä ovat ihan paikallaan. Olen ollut lakivaliokunnan jäsen, kun näitä asioita on aikanaan käsitelty, ja ollut silloin niin kuin muukin poliisiorganisaatio hyvin tyytyväinen, että on päästy tutkinnallisissa mahdollisuuksissa eteenpäin. Lakivaliokuntakin on silloin edellyttänyt sitä, että tällainen seuranta eduskunnan oikeusasiamiehen suuntaan tapahtuu.

Mutta on vähän puntarissa tietyllä tavalla tämä asia, mitä näistä asioista pitää ainakin selaisissa asiakirjassa selvittää, jotka joutuvat julkisuuteen. On tietysti tutkinnallisia keinoja, jotka pitää pitää salassa. Toisaalta tietysti selvityksen ja kertomuksen täytyy mennä niin pitkälle, että oikeusturvakysymykset tulevat toteutettua. Mutta kun arvostellaan sitä, että pakkokeinojen tuloksellisuudestakin esitetään pelkästään tutkinnanjohtajien arvioihin perustuva tieto, minä vähän ihmettelen, kuka muu tämän tuloksellisuuteen perustuvan tiedon osaa sanoa kuin tutkinnanjohtaja. Ehkä on pieni epäilyksen hälvä, että tutkinnanjohtaja puhuisi muunnettua totuutta, eihän toki. Tutkinnanjohtaja juuri on se henkilö, joka pystyy sanomaan riittävän pitkälle, miten nämä asiat ovat onnistuneet. Siinä mielessä tämä lausunto valiokunnan mietinnössä on ehkä liian pitkälle mennyt ja ehkä osoittaa sitä, ettei tältä alalta asioita oikein tunneta.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Kun telekuuntelusta, televalvonnasta ja teknisestä kuuntelusta aikanaan säädettiin, siitä päättäminen katsottiin, kuten ed. Aittoniemi totesi, oikeaksi toimenpiteeksi rikosten selvittämisen ja tutkinnallisen puolen kannalta. Silloin kuitenkin todella kiinnitettiin huomiota siihen, että näitä keinoja käytetään perusoikeuksien suojan kannalta oikealla tavalla ja jälkikäteen on, niin kuin nyt oikeusasiamiehen kertomuksessa, todettavissa, miten, kuinka paljon ja millä tuloksella näitä keinoja on käytetty. Siitä syystä minusta perustuslakivaliokunta tähän asiaan kiinnittää oikein huomiota.

Kun hallintovaliokunnassa nämä asiat olivat esillä, silloin keskusteltiin siitä, myöntävätkö tuomioistuimet aina haettaessa tarvittavan te-

lekuuntelun tai televalvonnan luvan. Sen takia kiinnostaa tietysti näin jälkikäteen, kuinka paljon lupia on mahdollisesti evätty ja millä perusteilla. Samoin kiinnostaa tekninen kuuntelu, sen laajuus ja todella se, että jälkikäteen henkilöillä on oikeus tietää ja kuulla, mitä on tapahtunut ja milloin. Se on perusoikeuksien kannalta tietysti hyvin tärkeää, kuten perustuslakivaliokunta minusta aivan oikein tässä totesi.

Ed. J. Andersson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Siinä eduskunnan oikeusasiamiehen toimintakertomus on ihan hyvä. Perustuslakivaliokuntakin on kiinnittänyt huomiota hyvin merkittäviin asioihin, jotka puoltavat paikkaansa.

Yleisesti ottaen jos kansalaisten oikeusturvan kannalta miettii asioita, tulee kysyneeksi, onko meillä vielä olemassa sellaisia aukkoja, että oikeus ei toteutuisikaan, niin kuin odotetaan, mikä tarkoittaa tietysti sitä, että myös joidenkin henkilöiden osalta voi tietysti tuntua, että lainkuuliaisuus, kunnioitus, kärsii. Yksi sellainen tapaus, joka on pyörinyt ilmeisesti aika pitkään myös eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa ja ilmeisesti muissakin laitoksissa, on jyväskyläläisen Oswald Laakson tapaus, joka ihmetyttää. Olen itse tutustunut aika pitkälle hänen papereihinsa ja henkilökohtaisesti vakuuttunut niiden asioiden perusteella, mitä olen saanut selville, että siinä on sellainen kysymys, jossa on voinut käydä niinkin, että oikeus ei tämän henkilön osalta ole toteutunut.

Kysymyksen on sellaisesta tapauksesta, kun joskus 90-luvun alussa Oswald Laaksoa syytettiin siitä, että hän on peräkärryn kanssa kolhinut toista autoa. Toisessa autossa sattui olemaan kaksi henkilöä, jotka todistivat, että näin on käynyt. Sitten Oswald tietysti vei, kun poliisit eivät halunneet tutkia tätä tapausta sillä tavalla, että peräkärri olisi viety rikoslaboratorioon tutkittavaksi, sen laillisen tavarantarkastajan luokse tutkittavaksi. Myöhemmin sitten muutkin ovat tutkineet sitä tapausta ja todenneet, että edes teoriassa ei ole mahdollista, että tämä peräkärri olisi voinut sellaisia vaurioita sellaisiin paikkoihin siinä autossa aiheuttaa, mitä oli tapahtunut. Tietysti sitkis kaveri kun on, hän on kaikki oikeusasteet kolunnut ja tehnyt kantelut ja valitukset. Kaikissa on todettu, että ei ole aihetta sen ihmeempiin toimenpiteisiin.

Siinä mielessä tässä tulee vain kysymys, toteutuuko kuitenkin kaikissa tapauksissa oikeus välttämättä. Ed. Aittoniemi mainitsi pihti-Virtasen jutun, jossa kiistellään, jäivätkö työkalut sisään. Ei niitä syömälläkään oikein voi sinne viedä. Järjestelmissä tuntuu olevan aukkoja kuitenkin. En tiedä, saadaanko niitä järjestelmiä koskaan aukottomiksi. Oswald Laakson tapaus on kesken. Pihti-Virtasen juttu ilmeisesti lienee menossa aika pitkälle. Siinä ilmeisesti asia oikeenee. Toivoisi, että tämän tyyppiset tapaukset, jos löytyy sellaista mahdollisuutta, voisivat olla herkemmin uudelleen käsittelyyn otettavissa. Laaksoakin lienee yrittänyt parhaansa, mihin pystyy.

Ed. Lindén merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Minulla on sellainen asia, johon toivon, jos on mahdollista, oikeusasiamiehen vastaavan heti tai jossakin myöhemmässä vaiheessa.

Meillä hankitaan perustuslakivaliokunnan kanta lakeihin, joiden joko oletetaan koskevan tai jotka saattavat tavalla tai toisella koskea kansalaisten perusoikeuksia. Asetuksilla näitä lakeja sitten täsmennetään tai pannaan ne voimaan. Nyt saattaa käydä niin, että asetuksella saatetaan liikkuu ainakin teoriassa varsin lähellä kansalaisten perusoikeuksia, ilman että niiden perustuslaillisuutta on tarkemmin selvitetty.

Esimerkkinä otan kalastuslain ja lain kalastusalueiden rajaamisesta; lain nimet eivät ilmeisesti tulleet aivan oikein mainituiksi. Asetuksilla sitten tarkemmin määritetään, mitkä ovat kulloinkin rajoituksen alle tulevat kalastusalueet ja kielletään esimerkiksi lohien kalastus näillä alueilla. Nyt kansalaisten, varsinkin kalastajien piirissä on noussut esiin kysymys, puututaanko tässä perustuslain 12 §:n mukaiseen kansalaisen omistusoikeuteen. Tämä kysymys on sellainen, jota toivoisin oikeusasiamiehen pystyvän hiukan valaisemaan.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Haluan käyttää lyhyen puheenvuoron sen takia, että kun tämä kertomus oli lähetekeskustelussa torstaina 14. marraskuuta 1996, kello 18 silloinkin oli istunto alkanut, puhuin siitä asiakokoelmasta, joka tähän oikeusasiamiehen kertomukseen vuodelta 95 on sisältynyt. Mukanani oli sama lehtileike, joka näkyy vieläkin olevan mukana, Helsingin Sanomien uutinen, jossa kertomuksesta

oli tiedotettu, jolloin uutinen otsikoitiin ”Oikeusasiamies ei metsästä virkamiesten päänahkoja”. Tässä oikeusasiamies Lehtimaja on kertonut hie-maan niistä periaatteista, jotka sisältyvät myöskin kertomuksen alkuosaan, jossa otsikolla ”Vanhaa viiniä uudessa leilissä” oikeusasiamies Lehtimaja perustelee perus- ja ihmisoikeuksien mukaan ot-tamisia ja seurantaa.

Haluan oikeastaan tässä yhteydessä kiittää sekä oikeusasiamiestä että nyt perustuslakivalio-kuntaa, että perus- ja ihmisoikeudet ovat saaneet tällaisen aseman tässä kertomuksessa ja myös valiokunnan työskentelyssä. On mukava ja mie-luista yhtyä valiokunnan puheenjohtajankin täällä mainitsemaan valiokunnan käsitykseen, että on tarpeellista vastaisuudessaakin sisällyttää tähän kertomukseen tällainen erillinen perus- ja ihmisoikeusjakso.

Tämä kaikki tuntuu tietysti vähän kuivahkol-ta, vaikka niin tärkeä asia onkin, ja siinä mielessä on ehkä tarpeellista jollakin arkisemmalla esi-merkillä kertoa omaa käsitystä siitä, miksi näitä ihmisoikeuksia on meillä Suomessakin tarpeen seurata. Mehän olemme länsimaa ja länsimainen demokratia ja meillä lakeja kunnioitetaan ja meillä ihmisoikeuksiakin kunnioitetaan. Meillä ei ole sillä tavalla ehkä välitöntä vaaraa joutua silmätikuksi, mutta tämä kertomus tavallaan pi-tää sisällään ainakin yhden ja varmaan muitakin asioita, mutta itselleni hyvin tärkeän ja läheisen asian, josta lähetekeskustelussakin olen puhunut, johon apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio mainittuna vuonna on myös paljon pa-neutunut, ja se koskee kehitysvammaisten huol-toa. Siellähän todettiin, niin kuin on myöhem-minkin voitu sitten havaita, eräitä puutteita juuri ihmisoikeuksien kannalta.

Kehitysvammaiset on yksi sellainen kansalais-ryhmä, joiden kohtelua, hoitoa ja huoltoa on tässä ihmisoikeusnäkökulmassakin hyvin tar-peellista jatkuvasti seurata. Meidän päättäjinä on tiedostettava nämä ongelmat ja pidettävä sil-mällä sitä, että myös vähäosaisimmat ja heikoim-mat kansalaiset saavat ihmisoikeuksien mukai-sen kohtelun ja turvan tässä maassa.

Ihmisoikeuskysymykset ovat monessa muus-akin mielessä hyvin ajankohtaisia. Muutama viikko sitten me täällä käsitelimme hallintova-liokunnan mietintöä valtion virkamieslain muu-tokseksi, jossa laissa puhuttiin siis taloudellisista sidonnaisuuksista. Silloin huomautin siinä kes-kustelussa yllättyneeni siitä, että hallintovalio-kunta kuulematta perustuslakivaliokuntaa laa-jensi tarkastelua muihinkin sidonnaisuuksiin

kuin taloudellisiin sidonnaisuuksiin, joita eräitten korkeimpien virkamiesten osalta tietysti on tarpeen tarkastella heidän riippumattomuutensa säilyttämiseksi. Minusta se oli hieman yllättävä ja uskaltaisiko nyt sanoa, vaarallinen laajennus sikäli, että se koski yhdistystoimintaa. Täällä eräät edustajat nimesivätkin jonkin yhdistyksen, mitä hallintovaliokunta oli silmämääränä pitänyt, ja ymmärrän sen. Siitä yhdistyksestä on puhuttu tässä talossa kauan, siis vapaamuurareitten yhdistystoiminnasta ja mahdollisista ongelmista, mitä tulee sitten heidän toimissaan virkamiehinä tai tuomareina erityisesti.

Minä pidän periaatteessa tätä sillä tavalla vaarallisenä, että se on perusoikeusongelma, jos me lainsäätäjänä ryhdyimme huitomalla rajoittamaan kansalaisten yhdistymisvapautta. Tästä puhuttiin yliopistolainsäädännön yhteydessäkin, ylioppilaskunnan pakkojäsenyydestä, ja tästä on viime aikoina ollut julkisuudessa keskustelua moottoripyöräjengien yhdistysten yhteydessä ja rikollisesta toiminnasta.

Meillähän on mahdollisuus rajoittaa sellaisten yhdistysten toimintaa, jotka toimivat rikollisesti ja jotka ovat vahingollisia kansalaisten kannalta. Mutta varmaan tarvitaan huolellista ja tarkoin valmisteltua keskustelua siitä, millä tavalla näitä rajoituksia sitten säädetään.

Minä olen ollut itse henkilökohtaisesti tästä keskustelusta huolestunut siksi, että viime viikkoina on voitu havaita, miten uskonnollisetkin vakaumukset ovat olleet eräänlaisen tarkastelun ja suurennuslasin kohteena. En halua syytellä ketään, jotka tällaisiin lausuntoihin ovat tässäkin talossa menneet ja tällaisia lausuntoja antaneet, mutta kun meillä on yksi ihmisoikeus, perusoikeus, uskonnonvapaudessa, niin pitäisi tietysti olla huolellisia silloin meidän kansalaisina ja poliitikkoinakin, kun me puutumme tähän kansalaisten ihmisoikeuteen ja perusoikeuteen.

Uskonnolliset vakaumukset ovat tietysti monesti joittenkin mielestä ärsyttäviä. Hyvin sen ymmärrän, mutta jos me teemme kansainvälisiä työtä ja olemme valtiona kansainvälisesti kuuluisia siitä, että me muualla maailmassa toimimme ihmisoikeuksien suojelemiseksi ja saavuttamiseksi, niin tottakai meidän pitää tämän oman portaan etu pitää sitten kunnossa, että me annamme tässäkin mielessä arvon toisen toiselle, olivatpa käsityksemme millaisia tahansa.

Itse kuulun niihin kansalaisiin, jotka kunnioittavat esivaltaa silloinkin, kun se antaa huonoja lausuntoja, ja haluan sitä tässä korostaa. Esivalan kunnioitus on niin tärkeä ja iso asia, että sitä

ei voida unohtaa silloinkaan, kun joudutaan ehkä kärsimään esivallan antamien lausuntojen vuoksi.

Arvoisa puhemies! Minä halusin käyttää tämän puheenvuoron myös siksi, että tänään on tullut tieto pitkäaikaisen eduskunnan jäsenen, tullineuvos Veikko Vennamon poismenosta. Minä olen saanut olla tässä eduskunnassa jäsenenä silloin, kun ed. Vennamo istui täällä eduskunnan eturivissä. Minulle on jäänyt hänestä sellainen kuva, että hän jos joku, jos joku, niin hän poliitikkona kantoi jatkuvasti huolta kansalaisten ihmisoikeuksista. Hänestä voidaan olla poliitikkona montaa mieltä. Hän oli hyvin värikäs ja kiistanalainenkin henkilö, mutta hän koulutuksensakin vuoksi varmasti oli erikoisesti näihin asioihin perehtynyt. Olisi esimerkkejä siitä, miten hän suuren valiokunnan puheenjohtajana muun muassa keskeytti eräitten lakien käsittelyn, kun hän katsoi, että ihmisoikeudet jossakin kohti eivät tule oikealla tavalla kohdelluiksi.

Minä uskon, että eduskunta kunnioittaa hänen elämäntyötään tänään ja jälkeenkin päin. Itse haluan liittyä niitten joukkoon, jotka näin tekevät. Hän on tehnyt arvokkaan palveluksen tässä talossa ja suomalaisessa yhteiskunnassa ja ansaitsee tässä yhteydessä varmasti myös tulla mainituksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Toisin vielä erään tavallaan toivomuksen esiin tässä yhteydessä.

Parisen vuotta sitten oli työssä toimikunta, joka tutki, tarvitaanko oikeusasiamiehelle apulaisia lisää vai ei. Sen toimikunnan työskentelyn yhteydessä entinen oikeusasiamies Söderman kiinnitti huomiota siihen, että vaikka pohjoismainen oikeusasiamiesjärjestelmä on jopa hyväksytty EU:hun ja on monissa muissa maissa myöhemmin tullut mukaan, niin siltä osin, mikä on tapahtunut Espanjassa, Suomen oikeusasiamiehet eivät ehkä vielä kovin paljon ruotsalaisetkaan ole puuttuneet elävässä elämässä konkreettisesti tapahtuviin asioihin ja lausuneet niistä. Mikäli on kysymyksessä nimenomaan on hänen toimialaansa liittyvä ja virkamiehiin kohdistuva asia tai mahdollinen tarve, he voisivat tuoda sen selkeästi esiin ilman, että osoitettiin kanteluita asian tiimoilta, koska se silloin hillitsi ehkä myös mediassa käytyä keskustelua. Jos oikeusasiamies puuttuu julkisuudessa peliin, niin monet saattavat asian osalta hiljentyä. Nykyisen oikeusasiamiehen osalta olen ollut näkevinäni oireita, että tällaiseen toimintaan on lähdetty.

Pidän sitä positiivisena, ja toivottavasti se vielä vahvistuu.

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Kansalaisten tasa-arvoisuuden pitäisi toteutua niin viranomaisten kuin oikeudenkin edessä, mutta Suomessa on eräs suuri ihmisryhmä, jonka oikeusturva on mielestäni hyvin puutteellinen. Eriyisesti tämä tulee näkymään työttömien osalta. Onko työttömän lausunto epäluotettavampi kuin työssäolevan kansalaisen lausunto? Työttömyyskö tekee lausunnosta epäluotettavan?

Kun jätin ministeri Jaakonsaarelle kirjallisen kysymyksen työttömien oikeusturvaa koskevas- ta asiasta, hän vastasi siihen seuraavaa: "On esimerkiksi mahdollista, että työnhakija antaa työhönottotilanteessa itsestään tarkoituksella niin epäedullisen kuvan, että jää tämän takia tulemat- ta valituksi." Sitten seuraava lainaus: "Mikäli selvitykset tapahtumien kulusta eroavat, ei ole epätavallista, että näyttöä punnittaessa suurempi paino annetaan työnantajan kertomalle. Tämä lähinnä siksi, ettei työnantajalla ole yleensä kat- sottu olevan asiassa omaa intressiä, kun taas työnhakijan kertomalla on välitön vaikutus hän- nen oikeuteensa saada työttömyysturvaa."

Tästä lausunnosta käy selvästi ilmi, että kun työtön työnhakija on viranomaisen työhaastat- telussa ja tulee erimielisyys, joka menee viran- omaisten ratkaistavaksi, niin työttömän lausun- nolla ei olekaan samaa oikeudellista merkitystä kuin työssäolevan työnantajan edustajan lausun- nolla. Minun mielestäni tämä on hyvin ristiriit- taista, jos ajatellaan ihmisten tasa-arvoa oikeu- den edessä. Jos ihminen on työtön, hän menettää myös luotettavuutensa. Tämä ministerin kirjalli- sesta vastauksesta mielestäni käy selvästi ilmi. Minun mielestäni tällainen tilanne ei Suomes- sa kerta kaikkiaan voi olla. Myös työttömillä täytyy olla sama sananarvo oikeudessa ja viran- omaisten edessä kuin työssä olevilla ihmisillä.

Ed. Itälä: Arvoisa puhemies! Ed. Aittonie- men puheenvuoroon halusin vielä sanoa, kun hän puhui tutkinnanjohtajista, että tässä tarkoi- tetaan sitä, että ei haluta väheksyä ollenkaan tutkinnanjohtajan arviota, vaan ministeriön pi- täisi arvioida kokonaisuutta perusoikeuksien kannalta tutkinnanjohtajien raporttien jälkeen. Sen verran sanoisin, että perustuslakivaliokunta on ollut sekä keskusrikospoliisissa että suojelu- poliisissa heidän pyynnöstään ja käynyt nimen- omaan tästä asiasta keskustelua ja saanut ihan tarkat tiedot, miten asia menee. Siitä olen kiitol-

inen, että poliisin puolelta on kanssakäymistä ollut. Meillä on kyllä selkeä tieto, miten tämä asia on käytännössä toiminut, ja olemme arvostaneet sitä. Lausunnossa, jonka aikaisemmin esitin, oli kysymys siitä, miten sisäasiainministeriö tekee oman raporttinsa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Asia tuli ed. Itälän suunnasta ymmärrettyä ihan oi- kein minun suunnassani.

Mitä tulee tällaisiin Oswald Laakson ta- pauksiin, jota olen itsekin aikanaan tutkiskellut, niin yhteiskunnassa on joskus sellaisia asioita, joissa on väite vastaan väite eikä pystytä osoitta- maan millään inhimillisillä keinoilla, kuka on oikeassa ja kuka väärässä. Näitä ei ole kovin paljon yhteiskunnassa, joissa puhutaan ihmisoikeuksista ja perusoikeuksista, mutta ehkä pitäisi olla sellainen järjestelmä, jos käy kuten Laakson tapauksessa, että yhteiskunta astuisi silloin tiet- tyllä tavalla rooteliin ja, jos kysymys on suurista taloudellisista menetyksistä eikä pystytä sitä näyttämään, niin tietyllä tavalla olisi korvaus- vastuussa. Tämä on aika hullu ajatus toisaalta, mutta ei sitä muutenkaan voida hoitaa sellaisissa tapauksissa, joissa syyllisyyttä ja syyttömyyttä ei pystytä selkeästi osoittamaan.

Mutta sitten on eräitä tapauksia ihmisoikeus- ja perusoikeuskysymyksissä ja oikeudenmukai- suuskysymyksissä. Sellainen tapaus kuin Leo Lahtinen Lohjalta aikanaan oli täällä eduskun- nassa käsiteltävänä perustuslakivaliokunnassa. Ihan normaali ja tervejärkinen ihminen, joka luki asiakirjat, näki, että Leo Lahtinen oli joutunut kokemaan ehdotonta vääryyttä asiassa. Perus- tuslakivaliokunnasta tuli pitkä ja kaunis lausun- to, joka päättyi siihen, että Lahtinen, oli hän sitten Leo tai mikä, en muista varmaan, mutta Lahtinen kuitenkin, joka tuolla alakerran käytä- villä elää vielä joskus muistoissaan, että näin se voi olla, muttei sille mitään mahda.

En minä perustuslakivaliokuntaa osoittele sormella. Jos ei pystynyt parempaa sanomaan, niin ei, mutta minun mielestäni, jos olisi ollut selkärankainen perustuslakivaliokunta ja pu- heenjohtaja, niin asia olisi silloin saatettu kyllä toiseen päätökseen. Minä uskon, että jos ed. Itälä olisi ollut siellä silloin töissä, toivon mukaan olet- te sellainen henkilö, niin Leo Lahtinen olisi saat- tanut alkaa saada oikeutta. Mutta ilman oikeutta hän kuitenkin jäi.

Rouva puhemies! Täällä on puhuttu siitä, kuinka yhteiskunnassa puhutaan kovasti ihmis- oikeuksista ja perusoikeuksista ja kuinka meillä

mahdottomasti korostetaan ja toteutetaan niitä. Ei meillä suomalaisessa yhteiskunnassa ole tietoaakaan ihmisoikeuksista eikä perusoikeuksista. Meillä vain toteutetaan sellaisia kliseitä tai kultteja, että jotakin köyhää ja kurjaa kuljetetaan kultavaunuissa yleisöjoukon läpi, jossa kaikki saavat silitää ja sanoa, että voi, voi, kuinka sinulle on käynyt, ja nurkan takana annetaan sitten jo turpiin. Toisin sanoen tuodaan korostetusti esille esimerkkejä, jolloin meillä yksilön suojasta ja oikeudenmukaisuudesta häntä kohtaan huolehditaan kovasti, mutta nurkan takana on tuhansia ihmisiä, joiden oikeudenmukaisuudesta ja perusturvasta ei huolehdi kukaan. Oikeudenmukaisuus- ja perusturvakysymykset markkinatalouden aikana ovat sellaisia, että ne unohtuvat tässä yhteiskunnassa entistä enemmän. Mitä enemmän markkinatalouden ehdoilla eletään, kovemmiksi käyvillä ehdoilla, sitä enemmän todellisuudessa ihmisoikeudet ja perusoikeudet unohtuvat, niitä rikotaan joka päivä ja joka vuosi entistä enemmän, eikä sille mahda eduskunnan oikeusasiamies mitään.

Tämä on väite minulta, mutta minä luulen, että hiljaisessa mielessänne, kun mietitte jokainen niitä vääryyksiä, mitä tässä yhteiskunnassa on tapahtunut ja jotka ovat jääneet vähälle huomiolle, ja unohtatte sen, kuinka korostetusti jokin asia on tuotu esille, jonka yhteiskunta on hoitanut inhimillisesti muutenkin kuin puheissa, ne ovat pieniä niiden valtavien määrien rinnalla epäoikeudenmukaisuuksia ja perusoikeuksien loukkauksia suomalaisessa yhteiskunnassa, joita tänä päivänä tapahtuu.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta kiinnitti minusta oikein huomiota perus- ja ihmisoikeuskysymyksiin ja niiden valvontaan. Minusta on hyvä, että käsiteltävänä olevassa perustuslakivaliokunnan mietinnössä ja eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa eritoten tämä asia on nostettu hyvin esille.

Ed. Alaranta otti esille myös taannoin käsitellyssä olleen valtion virkamieslain muuttamisen, jossa on yhtenä kohtana 8 a §:ssä myös muu sidonnaisuus. Tälläkin lainsäädännöllä halutaan lisätä kansalaisten luottamusta julkiseen hallintoon, sen riippumattomuuteen ja puolueettomuuteen ja parantaa niitä hyvän hallinnon takeita, joista meillä hallitusmuodossakin on säädetty.

Kysymys muun sidonnaisuuden mukaan ottamisesta liittyy myös paikalla olevan eduskunnan oikeusasiamiehen antamaan lausuntoon. Oi-

keusasiamies perusteli hallintovaliokunnassa antamaansa lausuntoa sillä, että muun sidonnaisuuden mukaan ottaminen olisi hyvä noudattaen sitä menettelyä, mikä ministerien eli valtioneuvoston jäsenten osalta sidonnaisuuksien ilmoittamisessa on. Tästä syystä valiokunta päätyi samaan menettelyyn todeten, että tämä todella koskee vain rajattua ylimpien virkamiesten joukkoa. Tietysti on korostettava, että tässä pitää käyttää järkeä, niin kuin ylipäättänsä sidonnaisuusasioissa muutoinkin. Kyllähän tässä pitää hyvää hallintoa käyttäällä siltäkin puolen, eikä sen tyyppisiä sidonnaisuusasioita, mihin ed. Alaranta viittasi, tietenkään voida tarkoittaa.

Ed. Aula merkitään läsnä olevaksi.

Eduskunnan oikeusasiamies L e h t i m a j a : Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietinnössä mainitut seikat perus- ja ihmisoikeusjaksosta sekä telekuuntelujaksosta ovat erittäin arvokkaita, kun tehdään vastaisia eduskunnan oikeusasiamiehen toimintakertomuksia. Molemmat jaksot olivat tavallaan uutuuksia nyt käsiteltävässä vuoden 1995 kertomuksessa. Esitystavassa ja myös sisällössä on paljon uutta opittavaa ja kokeiltavaa. Valiokunnan kannanotot tullaan ottamaan huomioon vastaisissa kertomuksissa.

Mitä tulee telekuunteluun, siitä on käyty oikeusasiamiehen kanslian ja sisäasiainministeriön kesken neuvotteluja, miten ne tiedot saataisiin kattavammiiksi ja miten saataisiin enemmän informaatiota välitettyä myös eduskunnalle sitä kautta. Luultavasti parannusta on odotettavissa vastaisissa kertomuksissa.

Ed. H. Koskinen otti esille asetuksen mahdollisen ristiriidan lain tai perustuslain kanssa. Tästä on Hallitusmuodon 92 §:ssä säännös, jonka mukaan asetuksessa olevaa määräystä virkamies tai tuomioistuin ei saa soveltaa silloin, jos se on ristiriidassa lain tai perustuslain kanssa. Tämä on sinänsä hyvin selkeä periaate. Tietysti käytännössä voi olla vaikea todeta yksittäistapauksissa, milloin tällainen ristiriita on olemassa. Ed. H. Koskisen esille ottama esimerkki on varsin mielenkiintoinen ja aiheellinen, mutta tällä arvokkaalla foorumilla en voi ottaa siihen kylmiltään kantaa. Mielelläni keskustelen asiasta muussa yhteydessä tarkemmin.

Ed. Lahtela toi esille Oswald Laakson tapauksen. Varmaankaan täällä ei ole tarkoituksenmu-

kaista puhua pidempään yksittäisistä henkilöistä, mutta tavallaan tämä oli tärkeää ottaa esille, koska Oswald Laakso on hyvä esimerkki sitkeästä oikeustaistelijasta, joka osaa pitää puoliaan. Hänen asiaansa on tutkittu paljon, ei ainoastaan oikeusasiamiehen kansliassa, vaan myös oikeuskanslerinvirastossa ja kaikissa oikeusasteissa korkeinta oikeutta myöten tätä asiaa on käsitelty.

Olen itse käynyt pitkiä keskusteluja ja henkilökohtaistakin kirjeenvaihtoa Oswald Laakson kanssa ja antanut hänelle kaikki ne oikeudelliset neuvot, mitkä olen katsonut voivani virkani puolesta antaa. Ongelma on se, että hänen tapauksessaan ei ole näyttöä siitä, että mikään virkamies tai viranomaislainen olisi menetellyt lainvastaisesti tai virheellisesti. Sen vuoksi oikeusasiamiehen toimivalta ei riitä tähän asiaan puuttumiseen. Minulla ei ole mahdollisuutta määrätä uutta esitutkintaa tämän kolaritapauksen johdosta. Olen antanut Laaksolle neuvon, että mikäli hän katsoo, että asiassa on uutta näyttöä olemassa, hän voi silloin hakea purkoa korkeimmalta oikeudelta. Tämä on nähdäkseni ainoa keino. Mutta oikeusasiamies ei voi itse lähteä yksityisen kansalaisen asianajajaksi siinäkin tapauksessa, että asia näyttäisi oikeudellisesti mielenkiintoiselta, ellei todellakaan ole kysymys jonkin viranomaisen selvästä virheestä. Näytön arvioiminen on pitkälti harkintakysymys.

Olen myös maininnut siitä, että vaikka kansalaiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, jotkut ihmiset käyttävät enemmän aikaa ja tarmoaan oikeuksiensa hakemiseen, toiset ovat taas hiljaisempia ja vaatimattomampia. Oikeusasiamiehen vastuulla on, että kaikki saavat äänensä kuuluviin ja että kaikkien asioita tutkitaan ja kaikki saavat kohtuullisessa ajassa vastauksen ongelmiinsa. Tämä ei ole helppoa silloin, kun meillä on ihmisiä, jotka ajavat asioitaan eri tavalla.

Ed. Vähänäkki toi esille, että tarvittaisiin enemmän omia aloitteita oikeusasiamieheltä ja elävään elämään puuttumista, ikään kuin palokuntalaismenteliteettia. Olen aivan samaa mieltä, että tämä olisi mielekäs toimintatapa oikeusasiamiehelle. Ongelmana on toistaiseksi kuitenkin ollut ajan ja voimavarojen puute. Mutta jos ja kun toivottavasti saamme toisen apulaisoikeusasiamiehen, uskon, että silloin tulee lisää aikaa myös tällaiselle omalle aloitteellisuudelle ja mahdollisuuksia puuttua asioihin tuoreeltaan silloin, kun niitä esiintyy.

Tällä hetkellä oikeusasiamies on pitkälti kanteluruuhkansa vanki. Kun ihmiset kirjoittavat

oikeusasiamiehelle, katson, että saapuneisiin kirjeisiin on vastattava ja tämä on priorisoitava tärkeimmälle sijalle. Silloin on pakko tinkiä muista toimintamuodoista, jos aika ja voimavarat eivät riitä kaikkeen.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Oli arvokas asia, että hallintovaliokunnan puheenjohtaja, ed. Väistö, vastasi puheenvuorooni, jossa käsittelin tuoretta valtion virkamieslain käsitteilyä ja siihen hallintovaliokunnassa tehtyä laajennusta. Haluan korostaa, että luotan tietysti yksittäisenä edustajana hallintovaliokuntaan. Olen siellä tällä vaalikaudella itsekin ollut, ja sen harkintakyky on varmaan vain noussut sen mukana, kun minäkin olen sieltä siirtynyt muihin valiokuntiin.

Korostan sitä, että minulla on ollut vain huoli siitä, että kun liikutaan perusoikeuksien alueella, tuntuisi siltä, että olisi tarpeellista silloin aina kuulla perustuslakivaliokuntaa. Tietysti ymmärtää sen, että perustuslakivaliokunta on hyvin työllistetty ja asiat ovat siellä ruuhkautuneet eikä se voi kaikkeen paneutua ja tätähän voidaan jälkepäin korjata.

Mutta ainakin minua tyydyttää tänään se, kun ed. Väistö kertoi, että eduskunnan oikeusasiamies on kuitenkin antanut laajennuksesta lausunnon valiokunnalle ja se on siihen asiantuntemukseen voinut tukeutua. Se keskustelu ja myös mietintö, joka oli esillä, oli sivullisen lukemana vähän huolestuttava, mutta ehkä tämä huoli on aiheeton.

Ed. Hoskinen: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän oikeusasiamies Lehtimajaa vastauksesta. Sen mukaan hallitusmuodon 92 §:n mukaan virkamies ei saa soveltaa lakia tai asetusta, jos se on perustuslain vastainen. Tässä asian ydin juuri onkin, kun asetuksia ei ole käyty läpi ja tutkittu siinä mielessä, ovatko ne perustuslain vastaisia vai eivät. Tämä ongelma on juuri se, johon halusin puuttua, ja ilmeisesti jatkossa voimme oikeusasiamiehen kanssa tähän asiaan tarkemmin syventyä.

Ed. Kankaanmäki: Arvoisa puhemies! Oikeusasiamies mainitsi Oswald Laakson asiasta, ja me varsinkin Keski-Suomesta olevat kansanedustajat olemme niin Laakson kuin Reino Pihtivirtasen ja Lasse Ritasen asioissa joutuneet jatkuvasti vuosien mittaan, minäkin koko kymmenen vuotta, kun täällä olen ollut, näitten asioiden kanssa tekemisiin. He ovat aktiivisia oikeustais-

teliijoita, joiksi he itsensä kokevat. Tietysti meidän kansanedustajien on aika vaikea ottaa kantaa näihin asioihin, onko ne selvitetty niin kuin pitäisi, ovatko nämä henkilöt, niin Virtanen, Laakso kuin Ritanenkin, saaneet oikeutta. He ovat sitä pitkään käyneet, ja jotenkin tietenkin voisi vain toivoa, että olisi jokin sellainen todellinen mahdollisuus, että perin pohjin pystyttäisiin selvittämään, onko oikeus toteutunut. Näistä osasta on edelleen varsin tuoreita oikeudenkäyntejä, ja nämä henkilöt ovat joko hävinneet tai osin voittaneet mutta eivät koe kuitenkaan, että järjestelmä olisi kunnossa, vaan kokevat, että oikeus ei heille toteudu.

Tämä on sellainen kysymys, johon tietysti toivoisi jonkinlaisen selkeän ratkaisun, ennen kuin parlamenttiuran täällä päättää, koska asiat ovat pyörineet niin pitkään. Tuntuu todella ikävältä, että koko ihmiselämä menee oikeuksiensa peräämiseen ja niiden puolesta taistelemiseen. Olisiko jotakin mahdollisuutta todella löydettävissä, että asia saataisiin ikään kuin pois päiväjärjestyksestä sillä lailla, että kohtuullinen tyytyväisyys olisi taattu?

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Yhteiskunnassa on taistelijoita, jotka taistelevat julkisuuteen päästyään säilyttääkseen julkisuusarvonsa, tai sitten sellaisia, jotka ovat todella vilpittömästi sitä mieltä, että ovat oikeassa, mutta joita mitkään mittarit eivät puolla.

Mitä tulee oikeusasiamiehen näkemykseen, että kansalaiset ovat saman arvoisia lain edessä tai puhutaan oikeuden edessä, minä ensin sanon, että te tiedätte itsekkin varmasti, että näin ei ole, mutta en puutu teidän tietoisuuteenne, eduskunnan oikeusasiamies, vaan totean, että ei ole eikä tule olemaan, niin kauan kuin ihminen soveltaa lakia. Tämä maininta on perustuslaissa, ja olen monta kertaa sanonutkin, että se pitäisi muuttaa "pitäisi olla saman arvoinen". Silloin se vasta oikein on.

Ihan samanlainen siellä on tällä hetkellä, että lainsäädäntövaltaa Suomessa käyttää tasavallan presidentti yhdessä eduskunnan kanssa. Sinne pitäisi tulla lisäys "siltä osin kuin lainsäädäntövalta ei ole Euroopan unionin määrittävissä". Taikka sitten tuomiovallasta, riippumattomat tuomioistuimet: "siltä osin kuin niiden tuomiovalta ei ole sidottu Euroopan unionin tietyn asteisiin instituutioihin". Meillähän ovat perustuslait monelta osin täysin pielessä sillä tavalla, että ne eivät vastaa enää tosiasiaa muuta kuin tulkinnan kautta, ja nämä pitäisi saada kuntoon. Mutta

nämä kaksi viimeistä asiaa ovat sitten aivan toinen asia, halusin vain esittää samanarvoisuudesta sen näkemyksen, että eihän näin ole. Rikas on aina paremmassa asemassa, ja köyhä on aina huonommassa asemassa. Se on selvä asia yhteiskunnassa, eikä se miksiäkään muutu. Niin se on kaikissa yhteiskunnissa.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! Olin ed. Aittoniemen kanssa eri mieltä siitä, että Suomessa niin hirvittävästi tapahtuisi oikeudenloukkauksia. Suomalaiset sentään ovat aivan erinomaisen hyvässä asemassa verrattuna moneen muuhun maailman maahan.

Mutta joka tapauksessa sanotaan, että kansalaiset ovat todella yhdenvertaisia lain edessä. Tällöin on huomattava, että myös ne virkamiehet, joitten väitetään virheeseen syyllistyneen, ovat kansalaisia, siis meitä samanlaisia suomalaisia. Myös heidän oikeusturvansa tulisi taata. Tällä erää he joutuvat omassa asiassaan siis tavallaan syyllisen asemassa kertomaan tekemisensä ja sitten saattavat saattaa itsensä jopa syytteen vaaraan. Tietenkin on kohtuullista, että virkamiehet edes pysyvät totuudessa, mutta he joutuvat vähän erilaiseen asemaan kuin yleensä syyllisiksi epäillyt henkilöt, jotka saavat vapaasti valehdella jopa vielä asianajajan avustuksella. Kiinnittäisin huomiota siihen, että myös virkamiesten oikeusturva tullaan takaamaan, ja tästä on aikaisemminkin jo mainittu.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Vielä ihan lyhyesti. Ed. Aittoniemi puuttui tasavertaisuuskysymykseen, ovatko kansalaiset lain edessä tasavertaisia. Minun käsitykseni mukaan on sillä tavalla, että jos pystyy palkkaamaan oikein etevän juristin, joka on hyvin pätevä ja osaa perustella hyvin asiat, niin vaikka kuinka tiedettäisiin jokin asia, että on tapahtunut jotakin, nämä juristit osaavat kääntää mustan valkoiseksi, ja kun on tarpeeksi pätevä ja rahaa saa, rikas saa yleensä paremman kohtelun siinä mielessä. Kun köyhällä ei ole edes tietoa niin paljon, että hankkii, eikä ole varaa hankkia sellaista henkilöä puolustamaan, useimmiten näin näppituntumalta on sillä tavalla, että monet köyhempien ihmisten jutuista jäävät jotenkin puolitiehen. Ainakin sitten, jos mennään pitemmälle, heillä ei ole sellaista mahdollisuutta edes viedä asioitaan tarpeeksi pitkälle kuin jollakulla, joka pystyy ostamaan asiantuntemusta.

Mitä puhuttiin Oswald Laakson ja pihti-Virtasen jutuista, olen miettinyt sitäkin, että jos nais-

sä esimerkkitapauksissa mennään tarpeeksi pitkälle ja kaikki oikeusasteet ovat tehneet päätökset ja sitten on valitettu, kanneltu ja on todettu, ettei ole aihetta, kyllä kai se on aika iso kysymys muuttaa tuomiota. Tosin se voidaan tietysti muuttaa niin, että saataisiin aikaan purku ja juttu uudelleen käsitellyyn. Se on ainut tie siinä. Onhan siinä arvovaltakysymystäkin, koska monista niistä instansseista on todettu, että nämä eivät enää nauti tavallaan luottamusta, koska ovat tehneet vääriä päätöksiä.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Sekä ed. Aittoniemi että ed. Lahtela ottivat esille kansalaisten oikeudenmukaisuuden tai epäoikeudenmukaisuuden lain edessä ja hiukan osoittivat ikään kuin syyttävää sormeaa, jos minä kärjistän, oikeusasiamies Lehtimajaa kohden keskustelussa. Mutta mielestäni, jos näin on, on meidän eduskunnassa istuvien kansanedustajien tehtävä laatia lait sellaisiksi, että tällaisia epäoikeudenmukaisuuksia kansalaisten keskuudessa ei ole eivätkä he sitä koe tällä tavalla eikä niinkään syyttää joitakin tuomioistuimia. Mehän ne lait laadimme. Meidän pitää laatia sellaisia lakeja, että kansalaiset todella tuntevat olevansa ja ovat oikeudenmukaisesti yhdenvertaisia lain edessä.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamies Lehtimaja kiinnitti huomiota oikeusasiamiehen toimiston omiin voimavaroihin. Minusta se ajatus, että niitä voimavaroja voitaisiin lisätä ja näin saada oma-aloitteisuutta nykyistä enemmän epäkohtien selvittämiseen ja esille nostamiseen, on varmasti oikea suunta.

Me kaikki tiedämme, että meillä kaikilla ihmisillä omat inhimillisetkin voimavarat ja sinnikkyys vaihtelevat omien oikeuksiensa puolustamisessa ja oikeuden tavoittelussa ja toteuttamisessa, puhumattakaan taloudellisista edellytyksistä. Tästä syystä olisi tietysti hyvin tärkeää, että tätä puolta voitaisiin nyt jatkossa myös vahvistaa. Kun tämän päivän käsittelyssä olevassa kertomuksessa hyvin tuodaan esille nämä perusoikeus- ja ihmisoikeusasiat ja niiden laillisuusvalvonta-asiat, samalla pitäisi tietysti myös tätä kokonaisuutta mahdollisimman hyvin osata ja voida arvioida ja myös virkamiesten toimintaa. Minustakin virkamiehet Suomessa toimivat erittäin korkealla virkamiesetiikalla, ja tässä mielessä on ollut kohtuullisen hyvä tilanne ja toivottavasti tulee olemaan jatkossakin.

Ed. Lehtosaari merkitään länän olevaksi.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Kiistäisin jyrkästi sen, mitä ed. H. Koskinen toteasi siitä, että minä ja ed. Aittoniemi olisimme kohdistaneet syytöksemme Lehtimajaa kohtaan. Todennäköisesti ei sitä ed. Aittoniemikään kohdistanut, vaan kysymys on yleisestä käyttäytymisestä rikkaiden ja köyhien välillä. Yhä edelleen jatkan sitä siinä mielessä, että kun köyhä ihminen menee kunnan oikeusavustajan luokse, yleensä siellä kunnassa oikeusavustaja ei ole mikään huippujuristi. Ei pidä nyt yleistää sitä. On siellä hyviäkin, mutta ei ole huippujuristi, koska huippujuristi taas on perustanut oman toimistonsa ja myy kalliiseen hintaan palveluita ja todennäköisesti ei ole kuukausiliksella kunnan palveluita tarjoamassa.

Koko oikeusasiamiehen toimiston henkilöresursseissa olen käsittänyt sillä tavalla — sen voi joku korjata, jos olen väärässä — että siellä ei ole ilmeisesti riittävästi tutkintaa jalkautettavaa porukkaa, joka olisi puolueetonta tutkijaporukkaa, jonka voisi lähettää paikan päälle jalkan katsomaan, mikä tämä juttu on kussakin tapauksessa, koska eikö se menettely mene sillä tavalla, että pyydetään lausunto paikalliselta viranomaiselta, joka jo aikaisemminkin on tehnyt jossakin asiassa päätöksiä. Ei kai se viranomaisen sen kummempaa lausuntoa anna kuin aikaisemminkaan. Näin olen ainakin kokenut, kun olen monia asioita penkonut, että todennäköisesti sama poliisiviranomainen antaa samanlaisen lausunnon. Ei hän tee ristikkäistä lausuntoa siihen nähden, mitä aikaisemmin on antanut.

Ed. H. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Minun täytyy todella pyytää anteeksi ed. Aittoniemeltä ja ed. Lahtelalta siinä mielessä, että en tarkoittanut, että he suoraan oikeusasiamies Lehtimajaa syyttivät vaan Lehtimajan kautta koko oikeuslaitosta, ja kun oikeusasiamies Lehtimaja edustaa oikeuslaitosta, hänen kauttaan syytös tuli ikään kuin koko oikeuslaitosta kohtaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Lakialoite laiksi työmarkkinatuesta annetun lain 22 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 69/1997 vp (Mikko Kuoppa /va-r ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta mietinnössään hallituksen esitykseen n:o 88 päätti esittää nonnen työttömyysturvauudistukseen salakuljetetun pitkäaikaistyöttömien lisäkarenssin poistamiseksi. Valiokunta oli hyvin yksimielinen, että on tapahtunut virhe, joka pitäisi korjata. Mutta kysyn, miksi vain pitäisi korjata, koska kyseinen työmarkkinatukilain pykälä oli auki, se olisi voitu korjata jo silloin, kun kyseistä lakia käsiteltiin eikä sitä olisi tarvinnut ponsitella. On olemassa vaara, että tämä asia jää edelleenkin hallituksen budjettineuvotteluissa suurempien ns. tärkeimpien asioitten varjoon, ja ne noin 25 000 pitkäaikaistyötöntä, joita tämä vuodessa koskee, jäävät ulkopuolelle eikä heidän asiansa tule korjattua.

Tässä on kysymyksessä, kuten jo eilen keskustelussa kävi ilmi, yli 500 päivää ansiosidonnaista työttömyysturvaa saaneet tai peruspäivärahaa saaneet henkilöt, joiden korvauspäivien enimmäismäärä täyttyy ja he siirtyvät työmarkkinatuella, mutta ennen kuin he pääsevät siirtymään työmarkkinatuella nyt vuoden alusta, työttömyysturvauudistuksen yhteydessä heille tuli uusi viiden päivän eli käytännössä viikon karenssi. Kun tiedetään, kuinka pienillä tuloilla pitkäaikaistyöttömät joutuvat olemaan ja tulemaan toimeen, heillä ei ole ylimääräisiä varoja tämän viikonkaan elinkustannusten kattamiseen, vaan he joutuvat hakemaan sen toimeentulotukilukulta. Työttömyysturvaan tulee myös väkisin byrokratian johdosta jopa useiden viikkojen katkos, ja tämä kaikki joudutaan hakemaan toimeentulotukena tilalle. Tässä on myös turhaa byrokratiaa, selvästi pitkäaikaistyöttömien ihmisten kyykyttämistä.

Tämän johdosta, arvoisa puhemies, olemme jättäneet eräitten muitten kansanedustajien kanssa lakialoitteen, jolla tämä epäkohta voitaisiin poistaa ja saada erityisesti pitkäaikaistyöttömille oikeutta tässä asiassa. On syytä edelleenkin vielä korostaa sitä, että työttömyysturvauudis-

tuksen yhteydessä hallituksen esityksen perusteissa ei sanallakaan mainittu, että tällainen lisäkarenssi työttömille tullaan asettamaan, vaan vasta lain käytännön tulkinta osoitti, että näin tulee tapahtumaan. Työttömät ovat olleet tietenkin ensinnäkin hämmästyneitä mutta myös erittäin katkeria, että heidän toimeentulonsa on tällä tavalla viety viikon ajaksi. Tämähän olisi yksinkertainen asia hoitaa tarjoamalla työttömille työtä, mutta sitä valitettavasti tämäkään hallitus ei ole pystynyt pitkäaikaistyöttömille tarjoamaan.

Ed. Rimmeri: Rouva puhemies! Asia, josta ed. Kuoppa nyt tämän lakialoitteen on tehnyt, on ns. uuden karenssin tuleminen sen jälkeen, kun työtön on saanut ansiosidonnaista tai peruspäivärahaa ja siirtyy työmarkkinatuella. On aika hämmästyttävä seikka, että tällainen asia laissa nyt on. En ainakaan itse silloin, kun tätä lakia on käsitelty ja tämä asia on ollut esillä, ole missään vaiheessa saanut sitä käsitystä, että tällainen lisäkarenssi olisi olemassa. Tämä asia tuli itselleni ensimmäisen kerran eteen eilen, kun asiaa käsiteltiin.

Jos mikä asia niin tämä mielestäni loukkaa työttömien ihmisten perusoikeuksia, kun oikeuksista äsken edellisen asian kohdalla esimerkiksi keskusteltiin. En tunne asiaa siltä osin, miksi sitä ei korjattu valiokunnassa, jos se siellä yhteisesti todettiin, mutta sen arvioiminen ei ole minun tehtäväni. Nyt, kun lakialoite on tehty, rohkenen toivoa, että hallitus ottaisi tämän asian ihan vakavasti ja hoitaisi sen sillä tavalla kuntoon, että kun kansanedustajat palaavat töihin syyskuun alussa, asia voitaisiin silloin tässä salissa hallituksen esityksenä nopeasti käsitellä. Ja tälläkin aikataululla, vaikka näinkin tehtäisiin, mitä rohkenen toivoa, ennättää hyvin monen työttömän kohdalla tapahtua erittäin ikävä vääräys. Sille me emme tässä tilanteessa enää mitään mahda, mutta toivon todella, että syksyllä voimme nopeasti asiaan palata.

Ed. Aittomäki: Rouva puhemies! Tämä viiden päivän karenssi siirryttäessä ansiosidonnaiselta päivärahalta alempaan ansiokastiin, niin kuin voidaan sanoa, on sen käsityksen mukaan, mikä minulle on syntynyt, ollut virhe, että tätä kukaan olisi tarkoittanut tällä tavalla. Niin kuin ed. Rimmeri totesi, tämä asia olisi voitu käsitellä sen lain yhteydessä, joka eilen illalla käsiteltiin, kun se kerran oli tiedossa. Minäkin hämmästelen sitä, että kun kerran asianomaiset pykälät ovat

auki, miksi sitä ei korjata siinä vaiheessa, kun se havaitaan, jos se on kerran tapahtunut vielä kaiken lisäksi tietynlaisena lainsäädäntötapaturmana, että siinä ei ollut mitään poliittista tarkoitusta eikä taustaa. Tämä osoittaa juuri, miten tämä talo ja yleensä poliittinen päätöksenteko voi olla epäoikeudenmukaista.

On ihan hyvä, että tämä asia tulee käsiteltyä loppuun syksyn aikana ja varmasti tuleekin. Ei kai tällaista virhettä voida pitää. Tämä lakialoite on mukavasti ajoitettu. Ed. Kuoppa voi sitten syksyllä sanoa, että minä tämän pistin liikkeelle ja tällä tavalla se tuli hoidettua. Näin sitä pitää politiikassa toimia.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Minä haluan kyllä uskoa, että ed. Kuoppa on aivan vilpittömästi tällä asialla. Hän on toiminut aikaisemminkin eduskunnassa työttömien ja syrjäytyneiden kansalaisten hyväksi.

Ed. Kuoppa pelkäsi tuossa puheenvuorossaan, että hänen aloitteessaan esittämänsä asia saattaa jäädä suurempien asioiden varjoon. Siksi haluan pöytäkirjaan todeta, että näinhän tapahtui eilen. Tämä jäi suurempien asioiden varjoon, kun eduskunta kello 20.18 on äänestänyt juuri tästä pykälästä, jotka ed. Kuoppa on nyt aloitteessaan esittänyt korjattavaksi, ja äänin 46 ”jaa”, 28 ”ei”, yksi tyhjä ja poissa 124 on sitten hylännyt ed. Kuopan esityksen. Minä olen tätä äänestyskarttaa tutkinut vain oman ryhmäni eli keskustan eduskuntaryhmän osalta ja todennut, että meidän ryhmästämme oli poissa 29 edustajaa. Jos he olisivat olleet paikalla, äänin 57—46 eduskunta olisi eilen illalla voinut hyväksyä tämän aloitteen, jonka ed. Kuoppa nyt on eduskunnalle jättänyt. Toivon sille myönteistä käsittelyä sitten, kun se aika tulee.

Ed. Rimm: Rouva puhemies! Todellahan tämä asia oli täällä äänestyksessä, mutta kuten kansanedustajat varsin hyvin tietävät nämä pelisäännöt, mitä tässä talossa on, niin että kun hallituksen esityksenä ja valiokunnan enemmistön kantana mietintö tänne saliin tulee, siinä melkein aina käy niin, että hyvätkään asiat eivät tässä salissa enää korjaannu. Kuten sanoin aikaisemmassa puheenvuorossani, olen hiukan ihmetellyt sitä, että asiaa ei siellä sosiaali- ja terveystalokunnassa sitten hallituspuolueiden edustajien toimesta korjattu, jos kerran on tällainen henki, että kaikki ovat todenneet sen, että asia on ollut väärin. Sellaista viestiä esimerkiksi itselleni tämän asian osalta on välitetty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystalokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi ammattitutkintolain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 53/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 19.24.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio